

RABHADH

Ní mór duit an scrúdpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe; caillfear marcanna mura ndéantar sin.

Scríobh do Scrúduimhir anseo

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2015

EOLAÍOCHT TALMHAÍOCHTA – GNÁTHLEIBHÉAL

DÉARDAOIN, 18 MEITHEAMH – MAIDIN, 9.30 – 12.00

Don Fheitheoir amháin

Stampa an Ionaid

Treoracha Ginearálta

TÁ DHÁ ROINN SA SCRÚDPHÁIPÉAR SEO

Roinn a hAon: Freagair **sé** cheist ar bith as an roinn seo.
Tá 20 marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar seo.

Roinn a Dó: Freagair **trí** cheist ar bith as an roinn seo.
Tá 60 marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do fhreagraí sa fhreagarleabhar.

Iomlán na Marcanna: 300 marc.

*Moltar gan níos mó ná 45 nóiméad a chaitheamh ar Roinn a hAon.
Moltar 105 nóiméad a fhágáil do Roinn a Dó.*

Treoracha

Scriobh do scrúduithe sa spás atá ann di ar leathanach 1.

Freagair **sé** cheist ar bith. Tá **20** marc ag gabháil le gach ceist.

Scriobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

Bíodh do chuid freagraí gearr.

Ceist 1.

Tugtar liosta de chodanna plandaí thíos.

Cuir iad sin i g**Colún A** chun an cur síos ar gach ceann i g**Colún B** a mheaitseáil.

Tá an chéad cheann déanta mar shampla.

Liosta: Staimíní; Fléam; Peitil; Xiléim; Cairpéil; Stómaí.

A	B
Peitil	Tarraingíonn beacha agus feithidí
	Na codanna fireanna den bhláth
	Iompraíonn uisce tríd an bplanda
	Oscailtí ar an taobh íochtarach den duille
	Na codanna baineanna den bhláth
	Iompraíonn bia tríd an bplanda

(20 marc)

Ceist 2.

Tá orgánaigh áirithe, a bhfuil tábhacht ag baint leo sa talmhaíocht, liostaithe sa tábla thíos.

Sa tábla thíos, ainmnigh an fileam lena mbaineann gach orgánach ar leith **agus** luaigh cúis **amháin** a bhfuil tábhacht leis an orgánach sa talmhaíocht.

Orgánach	Fileam	An Tábhacht sa Talmhaíocht
Cruinnphéist		
Puchán ae		
Féileacán		
Seilide láibe		

(20 marc)

Ceist 3.

Cuir ciorcal timpeall ar an bhfreagra ceart i ngach cás chun a chur in iúl cé acu fíor (F) nó bréagach (B) atá na ráitis seo a leanas, mar a léirítear sa sampla.

Sampla: Pór bó atá sa Suffolk.

F

B

(a) Táirgeadh bia sa duille atá sa pháicadh.

F

B

(b) Galar coitianta i **laonna** atá sa niúmóine.

F

B

(c) Úsáidtear imoibrí dé-úiréite chun tástáil a bhfuil próitéin ann.

F

B

(d) Leasachán ar mórán nítrigine atá san úiré.

F

B

(e) Crann buaircíneach atá sa dair.

F

B

(f) Galar ar **eorna** atá sa choincleach phúdrach.

F

B

(g) Fiacla a úsáidtear le bia a ghearradh atá sna clárfhiacla.

F

B

(h) Cineál muice atá san uascán.

F

B

(i) Is sampla d'idirbharr atá sa chál.

F

B

(j) Sroicheadh ba a mbuaicbhleán bainne seachtain tar éis lao a bhreith.

F

B

(20 marc)

Ceist 4.

Taispeántar thíos ceithre ghránbharr earraigh a fhástar go coitianta in Éirinn.

A

B

C

D

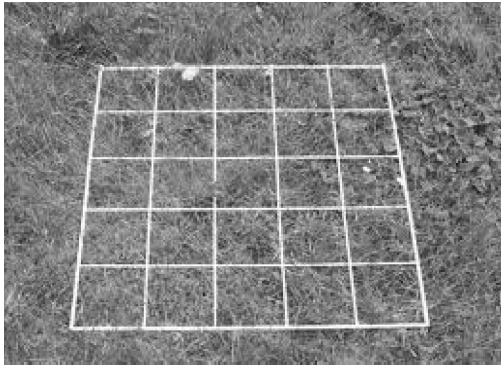
Sa tábla thíos, sainnithin ceann **amháin** de na barra a thaispeántar thuas agus comhlánaigh an tábla i dtaca leis an mbarr atá roghnaithe agat.

Barr A, B, C nó D <input type="text"/>	Ainm an bhairr <input type="text"/>
Am síolaithe	
Úsáid an bhairr	
Ráta síolaithe (kg/ha)	
Táirgeadh an bhairr (t/ha)	

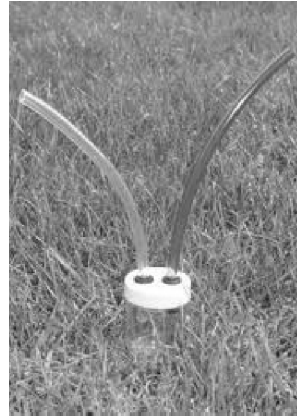
(20 marc)

Ceist 5.

Taispeántar thíos ceithre ghaireas a úsáidtear go coitianta i staidéar gnáthóg. Sa tábla thíos, tabhair **ainm** gach gairis díobh **agus** an **úsáid** a bhaintear as.

A

B

C

D

Gaireas	Ainm	Úsáid
A		
B		
C		
D		

(20 marc)

Ceist 6.

Sa tábla thíos, liostaítear ceithre ghalar eallaigh ar miocrorgánaigh is cúis leo.

Sa tábla, luaigh cén cineál miocrorgánaigh is cúis le gach galar ar leith **agus** modh amháin chun gach galar ar leith a chosc nó a chóireáil.

Tá sampla amháin tugtha sa tábla.

Galar	An Cineál Miocrorgánaigh	Cosc/Cóireáil
Eitinn	Baictéir	Athsholáthar tréada trí phórú inmheánach
Maistíteas		
Niúmóine		
Borrphéist		
Ceathrú dhubh		

(20 marc)

Ceist 7.

Tabhair cúis eolaíochta amháin, i **ngach** cás, a ndéantar na cleachtais seo a leanas ar fheirmeacha na hÉireann.

(a) Dealáítear caoirigh ón tréad.

(b) ‘Triomaítear’ na ba ar feadh dhá mhí sula mbeireann siad laonna.

(c) Déantar crainn i bhforaois phlandaithe a thanú tar éis fiche bliain nó mar sin.

(d) Leatar aol ar ithreacha áirithe.

(e) Bítear an-chúramach agus sciodar á shuaitheadh.

(20 marc)

ROINN a DÓ (180 MARC)

Treoracha

Scríobh do chuid freagraí ar Roinn a Dó i do fhreagarleabhar.

Freagair trí cheist ar bith. Gabhann 60 marc le gach ceist.

Ceist 8.

Is iad an dá bhealach is coitianta in Éirinn le féar a leasú ná sadhlas a dhéanamh agus féar tirim a dhéanamh.

- (a) (i) Ainmnigh **dhá** speiceas féir a úsáidtear go coitianta agus sadhlas nó féar tirim á dhéanamh.
(ii) Cén chéim ar ar cheart an féar a ghearradh chun sadhlas ardchaighdeáin a dhéanamh?
(iii) Tá tréimhse fhada d'aimsir thirim riachtanach chun féar tirim a dhéanamh. Cén chúis eolaíochta atá leis sin?
(iv) Tabhair **ainm** speiceas baictéir a theastaíonn chun sadhlas ardchaighdeáin a dhéanamh.
- (b) (i) Déan cur síos ar na céimeanna a ghlacfa chun féar tirim ardchaighdeáin a dhéanamh.
(ii) Tabhair **trí** bhuntáiste a bhaineann le sadhlas seachas féar tirim a dhéanamh.
(iii) Tabhair **trí** bhuntáiste a bhaineann le sadhlas corna thar sadhlas cairn.
- (c) Déan cur síos ar thurgnamh saotharlainne nó páirce chun an céatadán (%) d'ábhar tirim i sampla den sadhlas a mheas.

(60 marc)

Ceist 9.

Bíonn pórtha mairteola agus pórtha déiríochta le fáil go coitianta ar fheirmeacha eallaigh in Éirinn.

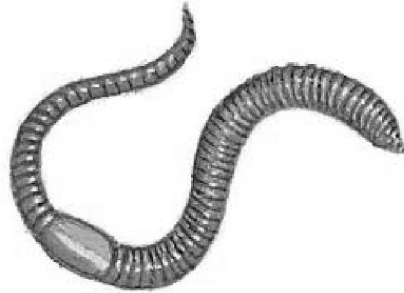
- (a) (i) Ainmnigh **dhá** phór mairteola agus **dhá** phór déiríochta.
(ii) Déan cur síos ar **thrí** dhifríocht idir cruth na bpórtha mairteola agus cruth na bpórtha déiríochta.
- (b) (i) Is scil thábhachtach i dtógáil eallaigh í an bhailscóráil. Mínigh céard a chiallaíonn *bailscóráil* in eallach.
(ii) Cén bailscór atá molta le haghaidh na mbó ag am cúplála?
(iii) Mínigh cén fáth an bhféadfadh fadhbanna teacht as bailscór ard a bheith ag bó le linn breithe.
- (c) (i) Luaigh **dhá** réamhchúram is ceart a dhéanamh agus bodóga athsholáthair á gceannach isteach.
(ii) Déan cur síos ar **dhá** chleachtas choitianta a bhfuil sé mar aidhm acu galair bheostoic a choimeád amach as feirmeacha.

(60 marc)

Ceist 10.

- (a) Is de cháithníní éagsúla de charraigeacha síonchaite a dhéantar an príomh-chomhábhar mianrach san ithir.
- (i) Luaigh **trí** mhodh a dtarlaíonn síonchaitheamh fisiceach.
  - (ii) Ainmnigh aon **trí** chineál de cháithnín ithreach.
- (b) (i) Mínigh an téarma *uigeacht ithreach*.
- (ii) Déan cur síos ar thurgnamh chun uigeacht sampla ithreach a dhéanamh amach.
- (c) Is tairbhe mhór don ithir iad orgánaigh mar an ceann atá léirithe thíos.

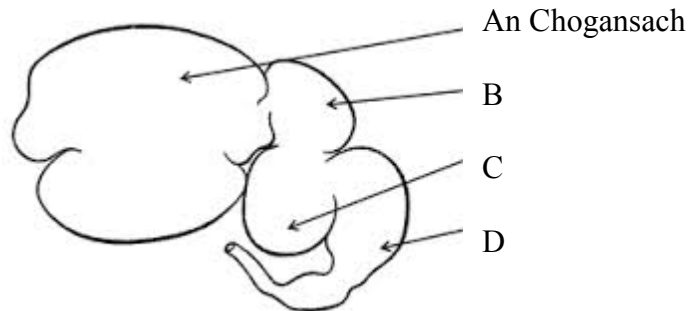

- (i) Ainmnigh an t-orgánach a thaispeántar thuas.
- (ii) Luaigh **dhá** bhealach inar tairbhe don ithir an t-orgánach thuas.
- (iii) Déan cur síos ar thurgnamh chun líon na n-orgánach sin san ithir a mheas.

(60 marc)

Ceist 11.

Taispeántar an goile athchogantach sa léaráid thíos.

- (a) (i) Tá goile athchogantach sa bhó.
Ainmnigh: 1. speiceas beostoic **amháin** eile a bhfuil an cineál sin goile ann **agus**
2. speiceas beostoic **amháin nach bhfuil** an cineál sin goile ann.
- (ii) Ainmnigh seoimríní an ghoile a bhfuil na lipéid B, C agus D orthu.
- (iii) Cé acu seoimrín sa ghoile athchogantach is cosúla leis an ngoile monagastrach?
- (b) (i) Ainmnigh **príomh**-chomhábhar an fhéir a dhíleáítear sa goile athchogantach.
- (ii) Cuirtear bia aníos as seoimrín B.
Cén tairbhe atá ansin don ainmhí?
- (iii) Céard a tharlaíonn don bhia i seoimrín C?
- (iv) Cén chuid go díreach den chóras díleá a dtéann an bia isteach ann tar éis dó seoimrín D a fhágáil?
- (c) (i) Déan cur síos ar an gcaoi a n-athraítear réim bia an lao in imeacht an chéad dá sheachtain déag dá shaol.
- (ii) Is neamhord coitianta in eallach é an bolgadh.
Céard is cúis leis an mbolgadh?

(60 marc)

Ceist 12.

- (a) (i) Tarraing léaráid shimplí de chill planda mar a fheictear faoin micreascóp solais í. Cuir lipéad ar **thrí** chuid ar bith, seachas na crómasóim.
(ii) Cén áit sa chill a bhfaightear na crómasóim?
(iii) Ainmnigh an próiseas trína roinntear cill ainmhí nó planda ina dhá cill chomhionanna.
- (b) Sa chruithneacht, tá an ailléil don eithne dhearg (D) ceannasach ar an ailléil don eithne bhán (d). Déantar planda cruithneachta atá homaisigeach maidir le heithne dhearg (DD) a chrosáil le planda atá homaisigeach maidir le heithne bhán (dd).

Déan cóip de seo a leanas i do fhreagarleabhar agus líon isteach na spásanna.

Géinitíopaí na dtuismitheoirí bunaidh	(DD)	×	(dd)
(i) Gaiméití féideartha	<input type="circle"/>	×	<input type="circle"/>
(ii) Géinitíopa F1	( )		
(iii) Feinitíopa F1	_____		

- (c) **I do fhreagarleabhar**, taispeáin crosáil idir planda homaisigeach cúlaitheach agus planda F1 ón gcrosáil thuas.

Taispeáin iad seo a leanas i do chrosáil:

	Homaisigeach cúlaitheach		F1 ó thuas
(i) Géinitíopaí na dtuismitheoirí	( )	×	( )
(ii) Gaiméití féideartha	<input type="circle"/>	×	<input type="circle"/> <input type="circle"/>
(iii) Géinitíopaí an tsleachta	( )		( )
(iv) Feinitíopaí an tsleachta	_____		_____

(60 marc)

Ceist 13. Freagair **dhá** cheann ar bith de na codanna (a), (b), (c), (d). **(30 marc, 30 marc)**

- (a) (i) Luaigh, ina **laethanta**, fad thréimhse iompair na gcaorach.
(ii) Tabhair **trí** chúis ar bith le caoirigh a chur faoi dhíon le linn shéasúr breithe na n-uan.
(iii) Liostaigh **trí** ghné de thithíocht gheimhridh i gcomhair na gcaorach.
(iv) Déan cur síos ar úsáid na ngléasanna a leanas le linn shéasúr breithe na n-uan:
1. An lampa infridheirg
2. An chliathbhosca altrama.
- (b) (i) Ainmnigh cineál **amháin** de **gach ceann** de na catagóirí práta seo a leanas.
1. Céadphrátaí luatha
2. Dara prátaí luatha
3. Prátaí príomhbhairr.
(ii) Mínigh cén fáth gur i gContae Dhún na nGall is mó a fhástar prátaí síl.
(iii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis le prátaí a thaoscadh.
(iv) Luaigh **dhá** thoisce atá riachtanach le fómhar prátaí a stóráil.
- (c) Taispeántar comhdhéanamh meánach bainne bó sa tábla thíos.

Comhábhar	Céatadán (%)
A	87.5
Lachtós	4.6
Saillte	3.8
B	3.3
Mianraí agus vitimíní	0.8

- (i) Sainaithin A agus B ón tábla.
(ii) Bíonn tionchar ag roinnt tosca ar an gcion saille sa bainne.
Liostaigh **trí** thoisce ar bith díobh sin.
(iii) Chun a chinntiú go bhfuil bainne ar ardchaighdeán, déantar é a thástáil ar roinnt bealaí.
Liostaigh **trí** cinn ar bith de na tástálacha sin, **seachas** tástáil le haghaidh cion saille nó próitéine.
(iv) Mínigh **dhá** chleachtas bainistíochta ar bith le dea-shláinteachas a chinntiú le linn bleáin.
- (d) I dtáirgeadh muc, bogtar an chráin chuig an teach breithe lena cuid banbh a bhreith.
- (i) Cén teocht a bhíonn sa teach breithe?
(ii) Ainmnigh **dhá** chuid eile d'aonad táirgthe muc.
(iii) Mínigh úsáid an chliathbhosca breithe.
(iv) Déan cur síos ar **dhá** chleachtas a chuirtear i bhfeidhm ar bhainbh nuabheirthe.
(v) Cén aois a bhíonn bainbh nuair a bhaintear de dhiúl iad, de ghnáth?
(vi) Is gné an-tábhachtach de tháirgeadh muc an cóimheas comhshóite bia (CCB) (FCR sa Bhéarla).
Mínigh an téarma *CCB*.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán